

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput VIII. Cœlestinus III. a Faventin. Episcopo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

NOTÆ.

^a **Clemens III.**] Ita legitur in secunda collectione, sub hoc tit. capite 3. nullibi tamen

exprimitur cui rescribat Pontifex.

^b **Lateran.**] Relato in cap. cum Apostolus, de censibus, ubi commentarium hujus textus dedi.

CAPUT VIII.

Cœlestinus III, ^a **Faventin. Episcopo.**

Sicut unire Episcopatus, atque potestati subicere alienæ, ad supremum Pont. pertinere dignoscitur; ita Episcoporum est suæ diœcesis Ecclesiarum unio, & subjectio earundem. Cùm itaque sicut nobis innotuit, Prior Granden. monasterium suum, quod est in tua diœcesi, & de tuo debet ordinari consensu, monasterio de Cerat. tuo assensu minimè requisito subjecerit, sive unierit: f. t. per A. l. m. & indulgemus, ut quod fecit super hoc te inconsulto, tibi liceat auctoritate nostra, sicut justum fuerit, infirmare, non obstante assensu, vel confirmatione, quam Metropolitanus interposuisse proponitur; cùm in diœcesi sui suffraganei, absque sui Episcopi consensu, non debeat aliquid hujusmodi contra constitutiones ^b canonicas attentare. Nos quoque id decrevimus, pro ut dictum est, irritandum, statuentes, &c.

NOTÆ.

^a **Faventino.**] Ita etiam legitur in secunda collectione, sub hoc tit. cap. 4. De Faventina diœcesi nonnulla adduxi in cap. 11. de renunc.

^b **Canonicas.**] Relatas in cap. pastoralis, de officio ordin.

COMMENTARIUM.

I. **EX** hoc textu sequens communiter deducitur assertio: Pontifex tantum potest unire Episcopatus. Probant eam textus in cap. unio 10. quest. 3. cap. postquam 49. cap. & temporis. cap. decimas, §. final. cap. plures, §. ju. ergo 16. quest. 1. cap. eam te 4. de atar. & qualir. cap. ita nos 25. quest. 2. cap. exposuisti 33. de præbend. cap. cum nostris 6. de concess. præb. cap. pastoralis, de donat. cap. 1. de rebus Eccles. lib. 6. Clement. 2. eod. tit. Clement. 1. §. ad hoc, de stat. monach. cap. 1. ne Sede vacante, cap. quod translationem, de offic. leg. Clement. 1. ut lit. pend. Concil. Trid. sess. 21. de reformat. cap. 5. & sess. 24. cap. 13. Consonant de jure Regio lex 13. tit. 5. part. 1. lex 2. tit. 10. Illustrant ultra congestos in præfenti à Barbola, & de jure eccles. lib. 3. cap. 16 per tot. & de potest. Episcop. alleg. 66. Vighellius in method. juris can. lib. 3. cap. 1. Duarenus de sacr. eccles. ministr. lib. 5. cap. 6. Corvinus lib. 2. aphorism. jur. Pontif. tit. 23. Rufiniacus lib. 3. constit. Pontific. tit. 7. cap. 7. Velascus de privil. pauper. part. 1. quest. 12. per tot. Petrus Gregorius lib. 1. part. 1. tit. 27. cap. fin. & de benefic. cap. 10. & de rescript. cap. 3. num. 25. Fragoso de regimin. Christ. Reipub. part. 2. lib. 9. disput. 20. §. 6. Valenzuela consil. 4. num. 161. Solorzanus tom. 2. lib. 3. cap. 4. num. 1. Frances fusè de Ecclesiis Cathedralibus, cap. 8.

2. Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita insurgo. Tam Pontifex in Ecclesiis universi orbis Christiani, quam Episcopi in Ecclesiis suæ diœcesis non verum, & perfectum dominium habent, sed ad instar usufructuarii se habent fructus ex eis percipiendo, ut probavi in c. 1. c. cum in officio, de testam. Sed usufructuarius circa rei for-

mam nihil potest mutare, l. 1. ff. de usufructu, sed re ipsa tantum uti, salvâ ejus substantiâ, §. 1. Inst. de usufructu. Ergo nec Pontifex Ecclesias Cathedralis, nec Episcopus Ecclesias suæ diœcesis unire possunt; siquidem per unionem mutatur forma ipsarum, ex l. final. Cod. de vend. rer. civit. lib. 10. l. 2. final. Cod. de præbend. Decret. eod. lib. probat Zippaus contra habitum Cassani cap. 12. Ergo nec Pontifex Ecclesias Cathedralis, nec Episcopus Ecclesias suæ diœceseos unire valent. Augetur hæc dubitandi ratio ex eo, nam quælibet Ecclesia debet habere suum Rectorem, cap. quia nonnulli 3. cap. conquerente 6. de cleric. non resid. cap. precipuus 53. 16. quest. 1. cap. sanctorum, 70. dist. Sed per unionem necessario una ex Ecclesiis manet sine Rectore: ergo similis unio fieri non poterit. Secundò in eandem assertionem, quatenus in ea docetur tantum Pontificem posse unire Ecclesias Cathedralis, Episcopum verò Ecclesias diœcesanas, sic argumentor. Quælibet res per eandem causas dissolvitur, per quas & creatur, cap. 1. ubi dicimus, de regul. jur. sed nova Episcopatus institutio, seu erectio auctoritate Concilii provincialis, & cum consensu Principis secularis fieri debet, can. 65. Concil. Afric. qui est. 98. Synodi Carthag. apud Balsamonem, ibi: Placuit & illud, ut plebes, quæ nunquam habuerunt proprios Episcopos, nisi ex Concilio plenario uniuscujusque provincia, & Primatis, atque consensu ejus, ad cuius diœcesim eadem Ecclesia pertinebat, decretum fuerit, minime accipiant. Ergo & suppressio, seu unio fieri debet. Hoc jure S. Medardi tempore Episcopatus Noviomensis, & Tornacensis in unum coaluerit, consensu Metropolitanis, & provincialium, ac Regis, ut refert Fortunatus in ejus vita, cap. 16. apud Surium die 8. Junii, ibi: Pontifici demum, Metropolitanis scilicet, & comprovincialium suorum evectus auctoritate, Regisque, ac Procernis assensu, plebique coactus incessabili acclamatione, vix consensit, & unanimi, Pontifici videlicet, ac Regali auctoritate duas illas Ecclesias unam fecit. Vtrumque ovile pastor egregius consilio, & auctoritate comprovincialium Episcoporum tempore Hormisdæ Pontificis sub sancto Remigio tunc temporis Rhemorum Archiepiscopo, assensu Regis, & curialium, ac

utrisque plebis acclamatione tandem suscepit, & ut
utrique Ecclesia Cathedralis semper honor maneret,
benignè concessit. Accedit circa Ecclesias inferiores
non levior difficultas; nam sine patronorum as-
sensu Ecclesiæ status mutari nequit, *cap. suggestum,*
de jure patron. cap. dilectus, hoc ut. Joannes Sarisba-
riensis epist. 126. ad Alexandrum III. ibi: *Præsertim*
cum non assentiente, nedum reluctante fundatore,
status Ecclesiæ mutari non possit, aut subijci servituti.
Ergo nec Pontifex per diocæses, nec Episcopus in-
feriores Ecclesias unire valent.

Quibus difficultatibus minimè obstantibus ve-
ra est præsens assertio, pro cuius expositione scien-
dum est, unionem, de qua agitur in præsentibus, esse
duorum, vel plurium beneficiorum, seu Ecclesia-
rum ab Episcopo, vel alio superiore factam an-
nexionem. Caccialupus in tract. de unione, art. 1. Re-
buffus in praxi, tit. de unione benef. Garcia de bene-
fic. part. 12. cap. 2. num. 13. Sanchez tom. 2. in Decalog.
lib. 7. cap. 29. num. 145. Unionis tamen causæ variæ
sunt, quæ recidunt in utilitatem, vel necessitatem
Ecclesiæ, *cap. temporis 16. q. 1.* veluti quando tem-
plum unius beneficii collapsum est, nec reparari fa-
cile valet, *cap. constitutus, de relig. domib. cap. post-*
quam 16. quest. 1. Secundò quando duæ Ecclesiæ ita
tenues sunt, ut ad victum duorum clericorum non
sufficiant, *cap. unico 10. quest. 3. cap. postquam, 16.*
q. 1. clement. ne in agro, de stat. monach. Tertio quan-
do duæ Ecclesiæ vicinæ sunt, in quibus est penuria
populi, quæ idè possunt ab uno Præposito facile
regi, *dist. c. & temporis.* Quarto quando præbendis,
pauperibus, vel collegiis uniuntur, *c. exposuisti, de*
præbend. Tribus autem modis unio fit. Primò qua-
do Ecclesiæ duæ in unum veluti corpus confun-
duntur, & coalescunt, ita ut una Ecclesia ex dua-
bus fiat, cap. cum dilectus, de his qui viv. c. recolentes,
de stat. monach. quo casu qui canonici sunt in una
Ecclesia, in alia quoque canonici existunt, & pri-
vilegia data uni Ecclesiæ, competunt etiam alteri,
ut vulgò docetur in *c. novit, ne Sede vacante.* Secun-
dus modus est cum Ecclesiæ ita connectuntur, ut
una sit superior & principalis, altera inferior, &
accessoria; quo casu inferior Ecclesia amittit no-
men suppressum, & extinctum per unionem, & in-
duit nomen ejus, cui unita est; & per consequens
ejus privilegiis gaudet, *c. recolentes, de stat. monach.*
sed non amittit jura propria, quæ transeunt in Ec-
clesiam, cui unita est, *c. quia monasterium, de relig.*
dom. fitque ea subiectio per modum unionis, alio-
quin sola subiectio non facit unionem, c. pastoralis
de donat. Tertio unio Ecclesiarum fit quando utra-
que manet æquè Cathedralis, vel Parochialis, &
neutra alii subijcitur: quo casu unus erit Rector
utriusque, & quælibet Ecclesia habebit jura sua, &
privilegia, nec ulla alterius privilegiis gaudebit.
Glossa in *d. cap. & temporis.* Porro uniones istæ, aut
sunt perpetuæ, aut temporariæ. Perpetuæ sunt
quando cautum est, ut perpetuò durent, *d. cap. ex-*
posuisti, vel si contemplatione alicujus Ecclesiæ, seu
dignitatis, vel ad beneplacitum Sedis Apostolicæ
fiant; quia nec Ecclesia, nec dignitas, nec Romana
Ecclesia unquam moritur, c. si gratiosa, de rescrip.
lib. 6. c. quoniam 14. de offic. de leg. Temporariæ verò
uniones sunt, quæ in favorem certæ personæ fiunt;
& ita extincta personâ desinunt esse, *cap. 1. ne sede*
vacante, cap. relatio, cap. illud 21. quest. 1.

Deinde sciendum est, uniones Ecclesiarum fa-
cere posse primò Romanum Pontificem, quia tan-
tùm Ecclesias Cathedrales unire valet, *cap. postquã*
6. q. 2. denegatâ hac facultate etiam ejus Legatò à la-
D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. V.

tere, *c. quoad translationem, de offic. legat.* quia Eccle-
sia Romana unionem Episcopatum, sicut & eo-
rum institutionem ut unam ex maioribus causis si-
bi reservavit. Gregorius VII. *lib. 2. post epist. 55. ibi.*
Quod solus Romanus Pontifex jure dicatur univer-
salis, &c. quòd illi soli licet pro temporis necessita-
te novas leges condere, novas plebes congregare,
de Canonica Abbatiam facere, & e contra; divitem
Episcopatû dividere, & inopes unire. Carnorensis
epist. 237. ad Paschalem II. de non solvenda unio-
ne Noviomenfis, & Tornacensis Episcopatus, ibi:
Nec in hoc resistimus, quin possit Sedes Apostolica pa-
rochiarum amplitudinem minorare, aut brevitate
dilatare, si utilitas populi Dei ita exigat, & nullum in-
de schisma contingat. Div. Bernardus epist. 31. ad Me-
diolan. ibi: *Plenitudo siquidem potestatis super uni-*
versas orbis Ecclesias singulari prerogativa Apostol.
Sedi donata est: qui igitur huic potestati resistit, Dei
ordinationi resistit. Potest, si utile judicaverit, novos
ordinare Episcopatus, ubi hactenus non fuerunt:
potest eos qui sunt, alios deprimere, alios sublima-
re, pro ut ratio sibi dicaverit, ita ut de Episcopis
creare Archiepiscopos liceat, & è converso, si neces-
se visum fuerit: præcedere tamen debere Regium
consensum probat P. Marchia *lib. 4. concord. c. 13.*
Archiepiscopus verò unire non potest Ecclesias sui
suffraganei sine ejus consensu, ut in præsentibus docet-
tur, quia non licet ei nisi in casibus à jure expressis
jurisdictionem exercere in subditos suffraganeo-
rum, *c. 1. in fine, de foro comper. lib. 6. idemque dicen-*
dum est de Legato etiam à latere, quævis dicatur
eum in provincia sibi commissâ majorem esse or-
dinario, cap. 1. de offic. ordin. in 6. Cæterum Ecclesia-
rum inferiorum unio pertinet ad Episcopum in sua
diocæsi cum consensu Capituli, *c. pastoralis, de do-*
nat. nisi mente suæ, vel Capituli unire intendat, quia
tunc unire non potest cum consensu Capituli, ne
in causa propria actor fiat; nec etiam beneficia
exempta Episcopus unire valet, quia in Ecclesiis
exemptis integra dispositio spectat ad Romanum
Pontificem, c. final. de confirm. utili. Abbates unien-
di hanc non habent facultatem, sed ipsis consen-
tientibus Episcopi uniones faciunt. *Clement. ne in a-*
gro, §. ad hac, de stat. monach. nisi in ipsis Ecclesiis
jura quasi Episcopalia exercent plenamque dispo-
sitionem habeant. Glossa in *Clement. 1. verbo Proprii,*
de rebus Ecclesiæ. Circa Capitulum verò sede vacan-
te, etsi illud succedat in omnibus, quæ jurisdic-
tionis sunt, *c. his quæ cap. cum olim, de majorit. & obed.*
tamen quia non succedit in collatione beneficio-
rum, *cap. 2. ne sede vacante;* idè uniones facere
non potest, si per eam jurius Episcopalis quid
detrahitur, *dist. Clement. 1. §. Ad hac.*

Solennitas in unione adhibenda est, vide-
licet ut vocentur omnes, qui vocandi sunt, quo-
rumque interest unionem talem fieri, vel non, *c. si solennita-*
te in u- quis presbyterum 10. de rebus Ecclesiæ, *c. veniens 3. cap.*
super, de re judic. ut vocetur Decanus Capituli, ipse
que Capitulum congreget, licet talis Capituli con-
sensus post unionem adhiberi possit, *cap. circa, vers.*
postea, de jure patron. cap. cum vos, de his quæ sunt à
Prælat. cap. si qua de rebus, 12. quest. 2. & si non vo-
centur vocandi, unio ipso jure nulla est. Zypæus
ad hunc tit. *consult. 3.* non autem requiritur consen-
sus Rectoris, vel aliorum, qui possident beneficia
eo tempore, quo unio fit, quia talis unio effectum
operatur sine eorum præjudicio, *Clement. 2. de reb.*
Eccles. Debent etiam beneficia, quæ uniuntur,
habere eandem qualitatem, non verò dissimi-
lem. Trident. *sess. 24. de reform. cap. 13. & 15.*
Qq 2 Tandem

3.
Unio
quatuor
plex, &
quibus
ex causis
fit.

4.
De his
qui u-
niones
facere
possunt.

5.
De so-
lennita-
te in u-
nione
adhi-
benda.

Tandem sciendum est, uniones ritè celebratas revocari certis ex causis, veluti quando per unionem tollitur hospitalitas, vel fit dissolutio religionis, *c. novit, ne Sede vacante*, vel si cessat causa, propter quam unio facta fuit, veluti paupertas Ecclesiarum, *c. cum M. de consuet.* si incipiat esse damnosa Ecclesiis, argumento capitis *suggestum, de decimis*: latè probat Zypæus *ad hunc tit. consult. 8. §. 9. & resp. 3.* aliaque plura de his unionibus congesseunt Barbosa *dist. alleg. 66. Fragofo dist. §. 6. & quomodo unio probetur, prosequitur Rora apud Pennam tom. 1. decif. 337. & 441.*

^{6.} Quibus ita animadversis ratio præsentis assertionis ex eo provenit, nam cum Pontifex habeat plenam dispositionem in Ecclesiis universi orbis, *c. decimas, ad finem*, *cap. & temporis 16 q. 1. cap. de præb. in 6. Clement. 1. ut lite pendente*; idè potest dicere: eses, & omnes Ecclesias, ac beneficia unire, ut etiam potest Imperator ex duabus provinciis unam facere, aut diversa officia unire. *Novella 8 & 24. usque ad 29. & civitatum*, ac populorum, qui in unum coierunt, exempla reperiuntur in antiquis monumentis, veluti Albæ, atque Romæ apud Livium: & extat elegans descriptio apud Ovidium *lib. 6 Fastor.*

Hac ubi narravit, Tacitum, sortemque Quirinum,

Binaque cum populis regna coisse suis.

Et lare communi socios, generosque receptos,

His nomen junctis lunius, inquit, habet.

Probant Gentilis *disput. 2. de unione Regnorum*, Zipeus *contra hiarum Cassani, cap. 12 & 13.* Similiter quia Episcopus habet plenam dispositionem Ecclesiarum suæ diocesis, *c. Sanctorum 70. dist. c. unaqueque 9. q. 3. cap. regenda 10. quest. 1.* idè etiam potest eas unire. Non sunt tamen uniones temerè

faciendæ, præcipuè si per eas minuatur cultus divinus, & redditus, qui pluribus Ecclesiis sufficerent, ad unam revocetur, *cap. final. de P. S.* quare in Concilio Trident. *sess. 7. de reform. cap. 6.* statuitur, ut uniones perpetuæ à quadraginta annis citra factæ examinentur ab Ordinariis, tanquam à Sede Apostolica delegatis; & quæ per subreptionem, aut obreptionem factæ reperierint, irritæ declarantur; & idè tales uniones semper odiosæ iudicantur, ut pluribus relatis probat Velasco *de priv. paup. part. 1. quest. 12.*

Nec obstant difficultates suprà adductæ, nam licet juxta communem sententiam, respectu proventuum Ecclesiarum ipsarum usufructuarii creantur; tamen Pontifex in universo orbe, & quilibet Episcopus in sua diocesi plenam jurisdictionem habent. Unde ob eam amplam jurisdictionem possunt Ecclesias ipsas unire ex justis causis; & ita facere, ut unus Rector præsit duabus Ecclesiis unitis. Nec obstat secunda difficultas deducta ex dicto canone Concilii African. exemploque sancti Medardi: nam id procedebat antequam Sedes Apostolica sibi reservaret unionem Ecclesiarum, tanquam unam ex majoribus causis. Nec obstat augmentum ipsius difficultatis; nam præsens assertio procedit in Ecclesiis, quæ spectant ad liberam collationem Episcopopi, non verò in eis, quæ sunt juris patronatus; quia tunc desideratur consensus ipsius Patroni, sive tale jus sit ecclesiasticum, sive seculare. *Clement. unic. §. ad hæc, de statu monach. Trident. sess. 24. de reform. cap. 15.* Licet si unio fiat à Legato à latere, & jus patronatus sit ecclesiasticum, non desideretur Patroni consensus, *cap. cum dilectus, de jure patron. post Gambaram & Lambertinum probat Barbosa de jure eccles. lib. 3. cap. 16. num. 50.*

CAPUT IX.

Idem a Archipresbytero sancti Andreae de Pollian.

QUAM sit gravè crimen in clericis b gloriari cum malefecerint, & in rebus pessimis exultare, nullus sanæ mentis ignorat. Accepimus sanè, quod non sine dolore referimus, quod cum R. de Sertone R. filiam suam cuidam I. nomine tradiderit in uxorem, P. diaconus Ecclesiæ sancti Petri, c filius autem sacerdotis, non erubuit publicè profiteri, se prædictam foeminam carnaliter cognovisse. Unde factum est, quod prædictus vir ad propria eam remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Quapropter tibi per Ap. f. m. quat. si tibi constiterit de præmissis, sine omni contradictione, ap. cess. præstatum clericum ab officio, & beneficio d suspendere non postponas, compellens virum ut uxorem suam recipiat, eique, sicut justum est, officium exhibeat maritalè.

NOTÆ.

1. ^a Archipresbytero.] Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. cap. 2.* in epistolis verò hujus Pontificis editis à Sirlero, *fol. 67* legitur Archiepiscopo: sed retinenda est vulgaris inscriptio, quæ habet Archipresbytero; ut etiam legitur in indice ipsius registri correcti à Sirlero; nam si Archiepiscopo sancti Andreae, qui est in Scotia, scriberet Innocentius, non adderet ea verba *de Pollian.* unde cognoscitur, in præsentem scribere Innocentium Archipresbytero villæ, seu loci de Pollian.
2. ^b Gloriari.] Quia ut ait D. Isidorus *lib. 2. de summo bono, cap. 39.* Ad comparationem mali fit deterrimus, quando non solum flagitia committuntur, sed

etiam de ipsis flagitiis vanitate laudis per diti extolluntur Plura de jactantiæ vicio Beyerlinch *tom. 4. in theatro, verbo Jactantia.*

^c Filius A. sacerdotis.] Ante sacerdotium genitus; nam aliàs ex defectu natalium irregularis esset, juxta tradita in *cap. 1. de fil. presby.*

^d Suspendere.] Sed cum hæc concessio esset tantum extrajudicialis, seu potiùs jactantia, quomodo solum propter eam suspensio imponi potuit? Quam difficultatem agnoverunt, & variè dissolvere curarunt Cantera in *quest. crimin. cap. 2. de probat. per test. quest. 1. num. 11.* Carena de officio *Inquisit. part. 2. tit. 12. ex num. 259.* Balboa in *cap. 4. num. 36. de iudicis.* Sed veram hujus textus interpretationem dedi in *cap. 2. de confessis.*

CAPUT